IMPLEMENTAREA REZILIENȚEI ÎN DOMENIUL JUDICIAR PRIN EXTINDEREA PRACTICII DE UTILIZARE A APLICAȚIILOR DE VIDEOCONFERINȚĂ

Veronica MOCANU
CZU: 47.951:061.3:[616.98:578.834] *mocanuveronica@mail.ru*

Chiar dacă cuvântul-cheie care caracterizează anul 2020 se impune a fi Covid-19, anul 2020, probabil se va impune drept unul marcant nu doar din perspectiva sănătății, dar și din perspectivă tehnologică.

În această perioadă dificilă, omul privit în individual, societatea, businessul, statul încearcă să înțeleagă ce înseamnă reziliența, și dezvoltă acțiuni de adaptare, regândind stilul de viață, activitățile zilnice și chiar activitățile publice. Domeniul judiciar nu este o excepție, ori justiția se impune a fi în continuare necesară. În astfel de condiții, ținând cont de efectele pandemiei, funcționalitatea sistemului judiciar urmează a fi regândită în așa fel încât această să continue să răspundă necesităților cetățenilor, dar în același timp să nu producă pericol vieții și sănătății acestora. Similar altor domenii, videoconferința este considerată și pentru domeniul judiciar drept ceam mai bine-venită alternativă întâlnirilor și ședințelor fizice. Pentru multe jurisdicții, practica utilizării videoconferinței nu este o noutate, însă modalitatea de utilizare a acesteia diferă de la stat la stat. În unele state, videoconferința este utilizată preponderent pentru dosarele penale care implică participarea în cadrul ședințelor de judecată ale deținuților (Marea Britanie, Irlanda etc) [1]. În alte state, videoconferința este utilizată atât în dosarele civile, cât și în cele penale (Australia, SUA) [2]. În Slovenia, videoconferința este pusă la dispoziția participanților în procedurile civile drept mijloc de participare procesuală, fiind orientată în special spre asigurarea comodității și examinării în termene rezonabile a procedurilor civile, dar și optimizarea cheltuielilor. În Franța, videoconferința este permisă pentru o serie de proceduri penale și administrative, permițând organizarea ședințelor de judecată prin videoconferință pe cauzele care implică participarea reprezentanților poliției. Utilizarea videoconferinței pentru procedurile de drept civil este mult mai restrânsă, întrucât trebuie să se desfășoare într-o instanță dotată

corespunzător, ceea ce presupune, de exemplu, că expertul, martorul trebuie oricum să se deplaseze într-o anumită locație dotată cu echipament de videoconferință.

Practicile sus-indicate însă au fost profund remodelate odată cu declanșarea pandemiei Covid-19. Astfel, în contextul declanșării pandemiei, în Croația, spre exemplu, toate ședințele care implică prezența fizică sunt organizate doar prin utilizarea videoconferinței. În Cehia, Italia ședințele de judecată care nu au termene restrânse de examinare sunt amânate, iar cauzele urgente, în special care implică arestul și prelungirea mandatelor de arest sunt organizate prin utilizarea videoconferinței. La fel, sunt organizate prin videoconferință toate cauzele care necesită implicarea deținuților. În Estonia, toate instanțele au rămas deschise, dar au fost instituite măsuri de securitate și regim special de activitate. Totodată, organizarea ședințelor de judecată de la distanță este încurajată, fiind create locații pentru realizarea videoconferinței în incinta instanțelor de judecată, ministerelor, autorităților publice, sediilor procuraturilor și în penitenciare.

Astfel, din experiența acumulată în decursul perioadei pandemice, stabilim că procesul judiciar poate fi organizat, la necesitate, integral de la distanță în cazul în care precondițiile tehnice sunt asigurate.

Indiferent de perspectiva asumată, extinderea tipurilor de cauze pentru care poate fi instituită utilizarea aplicației de videoconferință trebuie abordată de către organele de resort drept un proces complex, implicând acțiuni de evaluare, modificare legislativă, acțiuni organizatorice și acțiuni orientate spre asigurarea dotării tehnice a instanțelor de judecată și asigurării posibilităților tehnice pentru participare de la distanță a diferitelor categorii de participanți procesuali.

În dezvoltarea acțiunilor de extindere a utilizării aplicației de videoconferință, este important să se elaboreze o viziune strategică de extindere și implementare a utilizării aplicației de videoconferință la nivelul întregului sistem judecătoresc, iar trecerea de la ședințele fizice la cele online urmând a fi asigurată treptat, implicând analiza necesităților și beneficiilor posibile a fi valorificate.

Determinarea strategiei în contextul extinderii utilizării aplicației de videoconferință urmează a fi analizată cel puțin din următoarele aspecte: oportunitatea organizării ședințelor de judecată prin utilizarea

videoconferinței pentru anumite etape procesuale și/sau cauze; capacitatea tehnică a instanțelor de a acoperi numărul de ședințe organizate prin utilizarea videoconferinței; capacitatea tehnică și aptitudinile digitale ale categoriilor de participanți procesuali care urmează a fi implicați în organizarea ședințelor prin videoconferință; circumstanțele care pot fi invocate de către participanții procesuali în contextul asigurării drepturilor procesuale; riscurile care pot afecta buna organizare a ședințelor de judecată; costurile suplimentare care pot apărea în contextul organizării ședințelor de judecată prin videoconferință.

În general, practica altor state, demonstrează că utilizarea videoconferinței se impune a fi oportună mai ales în cazul în care nu este importantă prezența fizică a participanților, având astfel în vedere, în special situațiile care implică îndeplinirea unor acțiuni de cercetare documentară sau lucru cu profesioniștii (procuror, avocat).

Extinderea tipurilor de cauze pentru care poate fi utilizată aplicația de videoconferință poate fi inițiată având la bază o evaluare a complexității cauzelor, dar și evaluarea capacității participanților de a participa în cadrul ședințelor de judecată de la distanță.

La fel, poate fi urmată practica altor state, spre exemplu a Singapore, care a decis asupra posibilității de a examina prin videoconferință în special cauzele care pot genera conflict prejudiciar, la această categorie fiind atribuite cauzele din domeniul familial. În Marea Britanie, începând cu 2018, este stabilită posibilitatea de a fi examinate o serie de cauze prin utilizarea videoconferinței, inclusiv cauzele de divorț și cele legate de litigiile în domeniul fiscal, precum și contestațiile împotriva deciziilor autorităților vamale.

Perioada stării de urgență demonstrează posibilitatea de a organiza cu succes ședințele de judecată în chestiunile legate de examinarea cauzelor penale, inclusiv a demersurilor privind emiterea și prelungirea mandatelor de arestare, și a chestiunilor ce țin de executarea pedepselor în privința persoanelor private de libertate. Drept urmare, considerăm oportună modificarea cadrului legal și instituirea prevederii legale care ar permite organizarea prin videoconferință a tuturor cauzelor care implică participarea deținuților.

Totodată, extinderea tipurilor de cauze, pentru care poate fi utilizată aplicația de videoconferință, drept instrument de organizare a ședințelor

de judecată poate include și acțiuni orientate spre modificarea cadrului legal și acordarea posibilității de a organiza ședințe de judecată online, inclusiv în cauzele care implică participarea doar a profesioniștilor, spre exemplu acțiunile de urmările penală efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție și acțiunile din sfera controlului judiciar.

La fel, poate fi preluată practica altor țări în ceea ce privește utilizarea aplicației de videoconferință în dosare civile. Astfel, pot fi examinate de la distanță dosarele legate de divorț, partaj de avere, stabilirea domiciliului copilului, stabilirea drepturilor tutelare, moștenire. În calitate de argument în favoarea examinării cauzelor sus-indicate prin utilizarea videoconferinței poate fi reținut faptul că astfel de dosare implică situații conflictuale, iar în multe cazuri participanții procesuali se găsesc peste hotare.

Totuși, în determinarea tipurilor de cauze care ar putea fi examinate de la distanță, considerăm oportună convocarea unui grup de lucru care ar studia necesitățile și perspectivele unor astfel de redimensionări. Totodată, recomandăm cercetarea în detaliu a practicii străine de examinare a cauzelor judiciare prin utilizarea videoconferinței. Astfel, pot fi reținute spre examinare practicile instanțelor din Marea Britanie, Estonia, Singapore, Franța, Canada, SUA etc. Ar fi oportună, de asemenea, cercetarea practicilor de organizare a ședințelor de judecată online în perioada stării pandemice.

Referințe:

1. VAN der VLIS, E.J. (2011). Videoconferencing in criminal proceedings. In: BRAUN, S. & J. L. TAYLOR (Eds.). *Videoconference and remote interpreting in criminal proceedings.* Guildford: University of Surrey, 11-25. [Accesat 31.08.2020]. Diponibil: http://www.videoconference-interpreting.net/wp-content/uploads/2014/04/02_vanderVlis.pdf
2. ROBIN DAVIS, Ph. D., BILLIE JO MATELEVICH-HOANG, J.D., ALEXANDRA BARTON, B. A., et. al. *Research on Videoconferencing at Post Arraignment Release Hearings: Phase I Final Report*, [Accesat 31.08.2020]. Diponibil: https://nij.ojp.gov/library/publications/research-videoconferencing-post-arraignment-release-hearings-phase-i-final

Communication elaborated within the Institutional Project „Modernization of Governing Mechanisms Focused on the Protection of Human Rights" within the Scientific Research Laboratory „Compared Public Law and e-Government".